

FRANK SMEETS

BELEIDSVERKLARING

2009

1. Milieu, natuur, water	7
2. Onderwijs	27

COLOFON

EEN UITGAVE VAN
Frank Smeets, gedeputeerde

COÖRDINATIE
kabinet gedeputeerde Frank Smeets

REDACTIE
1ste Directie Onderwijs, 3de Directie Leefmilieu en Natuur,
Frank Smeets, Isabelle Doorme, Frank Vranken, Inge Verheyen

EINDREDACTIE
Frank Smeets

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD
Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

FOTOGRAFIE
Robin Reyders – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg
Misjel Decler
Frans Van Bauwel

LETTERTYPES
Auto2 (Underware), Fresco (Fred Smeijers)

1.	Milieu, natuur, water	7
1.1.	Duurzame ontwikkeling	8
1.1.1.	Totaal Actieplan CO ₂ - TACO ₂	9
1.1.2.	Steunpunt Duurzaam Bouwen en Wonen	10
1.1.3.	Energiecampagne 2009	12
1.1.4.	Milieugezondheidsenquête	13
1.1.5.	Tuinencampagne	13
1.1.6.	Projectsubsidie duurzame ontwikkeling	15
1.2.	Biodiversiteit	15
1.2.1.	Solabio	16
1.2.2.	Regionale Parken	18
1.2.3.	Grote Landschappelijke Eenheden	19
1.2.4.	Natuuronderhoud	19
1.2.5.	Subsidie reglement biodiversiteit	22
1.3.	Integraal waterbeheer	22
1.3.1.	Integratie van natuur- en landschapszorg in het waterbeheer	22
1.3.2.	Beheersen van wateroverlast en erosie	23
1.3.3.	Waterbouwkundige werken	23
1.3.4.	Extra middelen voor gemeenten en wateringen	26
1.3.5.	Advisering - watertoets	26
2.	Onderwijs	27
2.1.	Onderwijs in de provincie	27
2.1.1.	Kansen	29
2.1.2.	Talen	34
2.1.3.	Talenten	35
2.2.	Het provinciaal onderwijs	35
2.2.1.	Leerplichtonderwijs	35
2.2.2.	Hoger onderwijs	38
2.2.3.	Volwassenenonderwijs	40
2.2.4.	Nascholing leidinggevenden	41
2.2.5.	Investerings	41

1. Milieu, natuur, water

Het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Water omvat drie strategische opties.

Duurzame ontwikkeling. We willen inwoners, bedrijven en bezoekers van de provincie bewustmaken van de impact van hun gedrag op onze leefomgeving en hen aanzetten tot duurzaam gebruik van grondstoffen en energie. We willen de Kyotonorm halen en uitgroeien tot een CO₂-neutrale provincie. De opwarming van de aarde tegengaan, betekent ook minder fijn stof in de lucht. Ook een propere bodem en minder afval passen in het duurzaamheidsbeleid.

Biodiversiteit. Minimaal willen we de Limburgse biodiversiteit (natuur, planten, dieren en landschappen) behouden en waar mogelijk versterken. Limburg heeft de rijkste natuur in Vlaanderen. Voor onze uiteenlopende landschappen ontwikkelden we een gebiedsgericht en gebiedsspecifiek beleid. Van onze Limburgse plant- en diersoorten adopteerde elke gemeente er al één. De soortenbescherming zullen we de komende jaren verbreden. De afkalving van onze dieren- en plantenrijkdom moet stoppen.

Integraal waterbeheer. Voor integraal waterbeheer hebben we heel wat troeven in handen: de grotere milieuvergunningen, de bekken- en deelbekkenplannen, de natte natuurverbindingen en beheersovereenkomsten. Het is van het grootste belang om de verschillende partners samen te brengen en de aanpak op elkaar af te stemmen.

We zullen in samenwerking met onze bestaande netwerken en relaties deze doelstellingen trachten te bereiken.

- provinciale natuurcentra: Het Groene Huis en domein Nieuwenhoven en diverse natuurcentra
- LIMNET en LIKONA

- Milieuzorg op School (MOS-werking), bosgroepen en regionale landschappen
- Minaraad, de natuurverenigingen en milieubeweging
- Gemeenten en Vlaamse administraties
- Wateringen

1.1. Duurzame ontwikkeling

De impact van de menselijke activiteit op het leefmilieu is bijzonder groot. Internationale studies geven aan dat de mens per jaar 1,4 maal de productiecapaciteit van de totale aarde gebruikt. Met andere woorden: de mens pleegt een vorm van roofbouw door meer te consumeren dan de aarde kan produceren. We hebben het dan over de consumptie van voedingsgewassen, maar ook van fossiele brandstoffen, ertsen en water. Anderzijds hebben het gebruik van fossiele brandstoffen en een aantal productieprocessen een bijzonder negatieve invloed op onze leefomgeving.

Broeikaseffect. Vooral de productie van broeikasgassen is zorgwekkend. Die gassen laten het invallende zonlicht door, maar houden de door de aarde teruggekaatste warmte tegen. Dat fenomeen wordt broeikaseffect genoemd. De belangrijkste broeikasgassen zijn koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O). Er zijn steeds meer bewijzen dat de temperatuurstijgingen die we de laatste 50 jaar meemaken, grotendeels toe te wijzen zijn aan de menselijke activiteit.

Het grootschalige gebruik van fossiele brandstoffen zorgt ervoor dat ook andere stoffen in de lucht terecht komen: roet, zwavel en stikstofverbindingen. Smog, fijn stof, verzuring en verdunning van de ozonlaag zijn het gevolg. Voorts heeft de klimaatwijziging door het broeikaseffect ook gevolgen voor andere beleidsdomeinen: de aantasting van de biodiversiteit, meer wateroverlast en grotere gezondheidsrisico's.

De aanpak van CO₂-productie heeft dus ook bijkomende positieve effecten op andere belangrijke milieuproblemen. Maar het probleem is van mondiale aard. Het provinciebestuur zal dan ook een specifieke rol moeten spelen.

Provinciale aanpak. In de eerste plaats hebben we ons ingeschreven in een aantal internationale afspraken omtrent de CO₂-reductie. Limburg heeft als eerste Vlaamse provincie het lokale Kyoto-protocol onderschreven. Concreet engageren we ons ertoe om:

- onze eigen CO₂-productie terug te dringen,
- de inwoners en de bedrijven te helpen om hun CO₂ uitstoot te beperken,
- de gemeenten te ondersteunen bij de realisatie van hun Kyoto-doelstellingen.

In 2008 hebben we een stap verder gezet en heeft het bestuur zich geschaard achter het Europese Klimaatplan: Doelstelling 20-20-20 van de Europese Unie. Dat plan houdt in:

- 20 % minder energieverbruik tegen 2020,
- 20 % energie uit hernieuwbare bronnen halen tegen 2020,
- 20 % minder CO₂-uitstoot tegen 2020.

Het Europese klimaatplan formuleert de doelstellingen al scherper en sluit goed aan bij de beleidslijnen van het provinciebestuur:

- sensibiliseren om het energiegebruik te beperken,
- duurzame energiebronnen (zon, wind, waterkracht, ...) promoten,
- de luchtvervuiling en de CO₂-uitstoot aanpakken.

De provincie Limburg wil nog een stap verder zetten: samen met verschillende partners willen we de provincie tegen 2020 CO₂-neutraal maken.

1.1.1. Totaal Actieplan CO₂ - TACO₂

De bronnen van CO₂ zijn zeer divers:

- energieverbruik van gezinnen, bedrijven en overheden,
- energieverbruik voor mobiliteit en transport,
- onrechtstreeks energieverbruik door de aankoop van producten, grondstoffen en diensten,
- het geproduceerde afval van gezinnen, bedrijven en overheden.

Als we Limburg CO₂-neutraal willen maken, moeten we vertrekken van de energiedriehoek:

- beperk de energieverliezen,
- gebruik waar mogelijk hernieuwbare energie,
- gebruik, als hernieuwbare energie niet kan, zo efficiënt mogelijk fossiele energie.

Aanvullend op die drie-eenheid moet ook de opslag van CO₂ in rekening worden gebracht. Dat is een zeer breed spectrum van CO₂-bronnen en mogelijkheden om CO₂ te beperken.

Partners. Een succesvolle aanpak is pas mogelijk met de medewerking van heel wat Limburgse actoren en stakeholders. We willen die partners samenbrengen in een actieplatform TACO₂.

Als belangrijke Limburgse partners zien we de investeringsmaatschappij LRM, de Universiteit Hasselt en de drie Limburgse hogescholen, de socio-economische actoren, de middenveldorganisaties, Infrac, en het steunpunt duurzaam bouwen en wonen. Deze lijst is zeker niet limitatief. Het actieplatform staat open voor iedere organisatie die de doelstellingen van TACO₂ onderschrijft.

De doelstellingen van TACO₂ zullen worden opgenomen in een uitgebreid *Totaal Actieplan voor een CO₂-neutrale provincie*. Dat zal de aanpak omschrijven en concrete acties voorstellen.

De aanpak en de acties voor een CO₂-neutrale provincie moeten geloofwaardig en wetenschappelijk onderbouwd zijn. In onze provincie is ondertussen heel wat know-how aanwezig over CO₂. In overleg met de wetenschappelijke specialisten en samen met de LRM zal het provinciebestuur een studie laten uitvoeren om de mogelijkheden, op schaal van de provincie Limburg, op te lijsten. De studie zal de koers uitzetten voor een CO₂-beleid gedurende de komende jaren.

Vier deelgebieden. Om het studiewerk zo concreet mogelijk te houden zullen we ons, vanuit een theoretische kader, in eerste instantie richten tot vier deelgebieden waarin de provincie Limburg voldoende kansen ziet om acties te ondernemen.

- Cleantech: nieuwe technologieën die CO₂-neutraal zijn en die door hun vernieuwend karakter Limburgse innoverende bedrijven op de kaart kan zetten.
- Duurzaam bouwen en wonen. Speciale technieken en aangepaste bouwwijzen om energiearme woningen of passiefhuizen te bouwen. Maar ook voor bestaande woningen zijn er ruime mogelijkheden voor duurzaam wonen.
- Energiesparen. Uit studiewerk blijkt dat vooral oudere woningen en sociale woningen nog heel wat energie kunnen besparen. Daarnaast zijn alternatieve energiebronnen als zonne-energie en warmtepompen een optie.
- Opslag van CO₂. De Limburgse bossen zijn uitgestrekt en bij uitstek geschikt om CO₂ op te slaan. Maar ook de specifieke Limburgse ondergrond biedt bijzondere perspectieven.

1.1.2. Steunpunt Duurzaam Bouwen en Wonen

Op 18 juni 2008 werd de werking van het Steunpunt Duurzaam Bouwen en Wonen via een nieuw EFRO-project (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) verlengd, maar ook verbreed. De initiële partners (het provinciebestuur, Bond Beter Leefmilieu en het Centrum Duurzaam Bouwen) blijven samen investeren in het provinciaal steunpunt, zodat het kan uitgroeien tot een volwaardige innovatienetwerk voor duurzaam

bouwen en wonen op Vlaams niveau.

Het steunpunt wordt ook trekker van de Limburgse werking rond duurzaam bouwen en wonen. Voor de bouwsector zal werk worden gemaakt van een vereenvoudigde meetlat duurzaam bouwen. Zo kunnen bouwprojecten op een relatief eenvoudige manier gescreend worden op duurzaamheid en wordt de bouwsector opgeleid en gesensibiliseerd inzake duurzaam bouwen. Ook de nodige kennisoverdracht blijft een cruciale taak voor het steunpunt.

Voor particulieren zijn er demonstratie- en voorbeeldprojecten en wordt onderzoek gedaan naar de alternatieve financiering van energiebesparende maatregelen. Als belangrijkste werkpunt zal het steunpunt de energiecampagne 2009 coördineren.

Europees geld voor Limburgse duurzaamheid

Innovatienetwerk Duurzaam Wonen en Bouwen in Limburg

- Totaalbudget: 1 126 375 euro
- Europese EFRO-financiering: 450 550 euro
- Inbreng van het provinciebestuur 142 100 euro werkmiddelen milieu en natuur
- Inbreng provinciale cofinanciering: 450 550 euro
- Inbreng andere Limburgse partners: 83 175 euro (CeDuBo, BBL, VIBE, Duwol cvba, Confederatie Bouw Limburg, Bouwunie Limburg en Toegankelijkheidsbureau)

Het totaalbudget wordt geïnvesteerd in Limburg.

1.1.3. Energiecampagne 2009

Wat energiebesparing betreft, zal 2009 volledig in het teken staan van isolatie. We organiseren een brede campagne met vele partners die de Limburgers ertoe zal aanzetten om met kleine, efficiënte investeringen energie te besparen. De campagne wordt getrokken door het provinciebestuur, samen met Infrac. Het zenuwcentrum ligt bij het Steunpunt Duurzaam Bouwen en Wonen in Zolder. Via het steunpunt zal ook een breed actieplatform uitgebouwd worden met een maximaal aantal partners.

De isolatiecampagne zal zich rechtstreeks richten tot alle Limburgers maar er zal ook worden gewerkt via middenveldorganisaties. Ook de gemeenten worden bij de campagne betrokken en krijgen ondersteuning.

1.1.4. Milieugezondheidsenquête

Onze leefomgeving wordt niet alleen belast door de CO₂-uitstoot, maar ook door andere vervuiling. In de loop van 2009 zullen we een milieugezondheidsenquête uitvoeren in West-Limburg. De methodiek van die enquête werd met succes getest in de omgeving van Genk-Zuid.

De enquête verzamelt subjectieve hindergegevens om zo te komen tot geobjectiverde hinder- en gezondheidsgegevens. Op basis van die data kunnen gemeentelijke sociale diensten, gezondheidsdiensten en milieuintanties hun beleid richten op specifieke factoren en specifieke buurten.

De samenwerking met de gemeentebesturen is cruciaal voor het project. De kosten kunnen worden ingebracht in de samenwerkingsovereenkomst Milieu met de Vlaamse overheid. Op die manier willen we als provinciebestuur onze rol als intermediair bestuur waarmaken.

1.1.5. Tuinencampagne

In de loop van 2008 is er een overeenkomst gesloten tussen Limburg.net en het provinciebestuur voor een gezamenlijke tuinencampagne. Onder het label 'eco-logisch' willen de provincie en Limburg.net de Limburgers overtuigen om duurzaam én natuurvriendelijk om te gaan met tuinen en openbare ruimten.

De campagne laat de Limburgers kennismaken met duurzame, natuurvriendelijke en afvalarme vormen van tuinieren. Net zoals een duurzaam ingerichte woning, heeft ook een duurzame tuin niets dan voordelen voor de bewoner. De campagne informeert de mensen met voorbeeldtuinen, informatiebrochures en creatieve acties. Het samenwerkingsverband richt zich ook tot alle Limburgse overheden, zodat die een voorbeeldfunctie kunnen vervullen op het vlak van duurzaam groenbeheer. De overheid beheert immers heel wat groen.

Onder de koepel 'eco-logisch' zullen Limburg.net en het provinciebestuur ook in 2009 een aantal concrete acties opzetten:

- *Groenten op een zakdoek*, dat de Limburgers ertoe aanzet om op een verantwoorde wijze gezonde en lekkere groenten uit eigen tuin te kweken,
- een campagne rond ecologische volkstuintjes, samen met onder meer de Limburgse Volkstuinen,
- meer biodiversiteit in je tuin.

De tuinencampagne heeft bijzondere aandacht voor onderbouwing en draagvlakcreatie. Naast een stuurgroep met de direct betrokken partners is er ook een brede en open begeleidingsgroep met alle relevante maatschappelijke actoren. Op die manier hopen we een maximaal aantal Limburgers te bereiken.

1.1.6. **Projectsubsidie duurzame ontwikkeling**

Vanaf 2009 is er een nieuw subsidiereglement voor burgers, gemeenten en verenigingen die werk willen maken van een duurzamere leefomgeving. Geregeld zijn er immers initiatieven die een voorbeeldfunctie kunnen vervullen, erg vernieuwend zijn of op grotere schaal een effect voor heel Limburg kunnen hebben.

Met de nieuwe subsidie willen we die groepen activeren om hun ideeën uit te werken. Hun initiatieven kunnen vervolgens worden ingepast in het Totaalactieplan CO₂. Voor de subsidies is in de begroting-2009 een krediet van 50 000 euro voorzien.

1.2. **Biodiversiteit**

Limburg kan terecht bogen op een groen imago. Meer dan 40 % van de totale oppervlakte Vlaamse natuur bevindt zich in Limburg en 90 % van de typisch Vlaamse dieren en planten is in Limburg te vinden. Heel wat zeldzame en bedreigde planten- en diersoorten komen uitsluitend op Limburgs grondgebied voor. Het belang van onze provincie voor de Vlaamse biodiversiteit kan dus moeilijk worden overschat.

Als bestuur willen we onze verantwoordelijkheid nemen. Er is dringend nood aan concrete acties om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen. Het Countdown 2010-initiatief is een Europese oproep om de handen in elkaar te slaan en het verlies aan biodiversiteit tegen te gaan. Het provinciebestuur heeft het charter ondertekend en geëngageerd zich daardoor om mee acties te ondernemen.

GALS. In uitvoering van dat engagement werd het GALS-project geboren: Gemeenten Adopteren Limburgse Soorten. Voor elke typisch Limburgse bedreigde soort die door een gemeente werd geadopteerd, is een concreet actieplan opgemaakt. Dat is een krachtig instrument om bestaande kennis te bundelen en te vertalen naar concrete acties op het terrein. Het enthousiasme waarmee de gemeenten zijn begonnen met de uitvoering van de plannen, bewijst dat het concept werkt.

Landschappen. Op dat elan willen we verder gaan met een nieuw project dat nog ambitieuzer en breder is, en nog concreter op het terrein zichtbaar. Naast de bescherming van planten en dieren willen we ook bijzondere aandacht schenken aan de Limburgse landschappen. Limburg heeft immers een grote verscheidenheid aan landschappen die de bakermat vormen voor onze diverse natuur.

Het behoud en de versterking van de Limburgse landschappen vraagt om een gebiedsgerichte aanpak die we al jaren samenvatten onder het begrip GLE (Grote Landschappelijke Eenheden). Aanvankelijk werkten we hier specifiek met kleinere, concrete projecten in een van de elf grote landschappelijke eenheden. Langzamerhand willen we komen tot een duidelijke kruisbestuiving tussen:

- de gebiedsgerichte landschappelijke aanpak inzake GLE's,
- het versterken van de biodiversiteit en het opvangen van de gevolgen van de klimaatwijziging door betere en natuurlijke waterbeheersing.

Ook voor de gebiedsgerichte aanpak van de Limburgse natuur willen we een stap vooruit zetten. Hiertoe willen we een aantal specifieke initiatieven nemen voor de aaneengesloten stukken natuur van meer dan 1 000 hectare in onze provincie.

Ten slotte is een diverse natuur en een gevarieerd landschap pas écht interessant en waardevol als het goed onderhouden wordt. De 'verrommeling' van het landschap moet worden tegengegaan. De routenetwerken en de natuur in de omgeving van de routenetwerken moeten optimaal worden verzorgd. Dat levert op korte termijn een meerwaarde op voor de recreant en de toerist, maar ook voor de bewoner die wil genieten van de mooie omgeving waarin hij woont.

16 1.2.1. Solabio

Het hefboomproject inzake biodiversiteit is het project Solabio (Soorten en Landschappen als dragers van biodiversiteit). De provincie Limburg is, samen met de drie Limburgse regionale landschappen, trekker van dit bijzonder grote project, waarvan de helft wordt gefinancierd door Europa (Interreg IV).

Het project strekt zich uit over de volledige grens tussen Vlaanderen en Nederland, van Knokke tot Voeren. Het werkt met vier hefboomprojecten:

- MIAS: Menselijke infrastructuur en Industrie als springplank voor soorten,
- BoerENnatuur: Agrarische landschappen, thuishaven voor vele soorten,
- SAdER: Soorten aan de rand,
- BEEKDALEN: bron van biodiversiteit.

Uit de omschrijving van de hefboomprojecten zal duidelijk zijn dat het project sterk gericht is op de realisatie van concrete acties op het terrein. De projectpartners zullen de stakeholders maximaal betrekken bij de realisatie van de acties en zullen de bestaande instrumenten en subsidiekanalen benutten. De ervaringen op dat vlak worden uitgewisseld. Het zenuwcentrum van het project bevindt zich in het provinciale Natuurcentrum in Het Groene Huis in Bokrijk.

Europees geld voor Limburgse biodiversiteit

Soorten als dragers van biodiversiteit (Solabio)

- Totaalbudget: 8 690 708,90 euro
- Europese Interreg-financiering: 4 345 354,45 euro
- Inbreng van het provinciebestuur: 252 000 euro werkmiddelen milieu en natuur
- Inbreng provinciale cofinanciering: 252 000 euro
- Inbreng andere Limburgse partners: 351 956 euro (Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, Regionaal Landschap Lage Kempen, Natuurpunt, Stichting Limburgs Landschap, ANB Limburg, VLM Limburg)
- Projectcoördinatie: PNC voor 661 584,95 euro (loon + overhead)
- Totale investering in Limburg: 2 246 856,43 euro

Het Solabio-project zorgt voor in totaal 6 arbeidsplaatsen in Limburg: de algemene projectcoördinator, een provinciale coördinator (parttime), een administratieve coördinator en drie hefboomcoördinatoren bij de Limburgse regionale landschappen.

18 | 1.2.2. Regionale Parken

Het Nationaal Park Hoge Kempen heeft aangetoond dat een integrale aanpak van natuur, natuurontwikkeling, natuuronderhoud, bezoekersonthaal, infrastructuur en communicatie veel succes heeft. We willen daarom een structuur opzetten waarbij we de aaneengesloten stukken natuur van meer dan 1000 hectare een structuur kunnen bieden die een integrale aanpak mogelijk maakt. We gaan uit van het concept 'regionale parken' zoals dat ook in de buurlanden Frankrijk en Duitsland bestaat. Concreet zal het onder meer gaan om het Kempen~Broek, de Maasvallei, de bossen van Noord-Limburg (Bosland), Voeren, de Wijers, ...

Het doel is om te komen tot een organisatiestructuur die vergelijkbaar is met het Nationaal Park Hoge Kempen. Daar brengen alle stakeholders vanuit een gezamenlijke

visie hun inspanningen en middelen samen in één structuur die zorgt voor natuurontwikkeling, onderhoud, bezoekersonthaal en communicatie. Limburg Sterk Merk kan een belangrijke financiële inbreng hebben om die doelstelling te realiseren.

1.2.3. Grote Landschappelijke Eenheden

Voor de Grote Landschappelijke Eenheden zetten we het proces van integratie en verdieping van het beleid verder. In 2009 gaat onze aandacht specifiek naar projecten die de biodiversiteit versterken. Daarvoor zullen we natuurverbindingen op het terrein realiseren. In de begroting wordt 285 000 euro voorzien voor de GLE-projecten.

1.2.4. Natuuronderhoud

Het departement Biotechniek van de Provinciale Hogeschool Limburg en vzw De Winning - groenwerk hebben gezamenlijk een EFRO-project lopen. In eerste instantie wordt een centrum uitgebouwd met een werkloods, administratieve ruimten en educatieve ruimten. Het complex wordt gebouwd op het industrieterrein in Genk-Zuid en zal operationeel zijn vanaf januari 2009.

Expertisecentrum. De samenwerking biedt voor Limburg extra kansen. We willen het nieuwe centrum laten uitgroeien tot hét expertisecentrum voor natuur-, groen- en landschapsonderhoud. Daarvoor moet er een ruim platform komen waarop alle partners in natuur-, groen- en landschapsonderhoud hun expertise delen.

Vanaf de start van de samenwerking zullen beide instellingen hun expertise bundelen op het gebied van sociale economie, onderwijs en vorming in de groensector om zo een dienstencentrum te creëren voor het Natuur- en Landschapsbeheer. Dat zal gebeuren samen met de andere belangrijke actoren in de sector: Inverde, Natuurpunt Beheer, PLOT (Provincie Limburg Opleiding en Training), en sociale-economie-initiatieven.

LCNL. In afspraak met die actoren zal in het nieuwe complex het Limburgs Centrum voor Natuur- en Landschapsbeheer (LCNL) worden gevestigd. Het provinciebestuur draagt in de opstartfase bij tot de werkingkosten van het LCNL met een jaarlijkse werkingssubsidie van 60 000 euro.

Het expertisecentrum moet op haar beurt de basis leggen voor een gestructureerd onderhoud van de natuurgebieden, landschappen, open ruimtegebieden en routenetwerken in onze provincie. We zullen nagaan hoe het onderhoud kan worden gefinancierd en hoe de coördinatie en aansturing gebeurt. Permanente taken zijn ook de creatie

van duurzame tewerkstelling, kwaliteitsbewaking, innovatie en ontwikkeling, en natuurvriendelijk beheer.

1.2.5. Subsidierglement biodiversiteit

Vorig jaar lanceerden we het nieuwe subsidiereglement voor projecten voor het behoud van de biodiversiteit. Het reglement ondersteunt gemeenten, natuur- en socioculturele verenigingen en individuele burgers die hun steentje bijdragen tot het behoud van de biodiversiteit in de eigen omgeving.

Het reglement stimuleert de samenwerking tussen gemeentebesturen, verenigingen en burgers om projecten uit te werken die voortbouwen op de actieplannen van de Limburgse soorten. Het is alvast een uitdaging om ook verenigingen buiten de traditionele natuursector te stimuleren om iets te doen aan de biodiversiteit in hun omgeving.

1.3. Integraal waterbeheer

Om de waterproblemen in onze provincie aan te pakken, is een beleid nodig dat zich richt op het volledige watersysteem: een integraal waterbeheer. Integraal waterbeheer wil zeggen: vertrekken vanuit een globale kijk op water in al zijn vormen en functies om tot blijvende oplossingen te komen voor waterproblemen in een regio. Grondwater, waterlopen, neerslag, maar ook de oevers, de bodem, de planten, de dieren in en rondom het water horen nauw samen.

Het provinciale waterbeheer is dan ook gestoeld op de volgende principes:

- infiltreren, bufferen en begeleiden van oppervlaktewater,
- spaarzaam omgaan met grondwater,
- zorgvuldig zijn met lozingen,
- het beleid afstemmen met andere waterbeheerders: Vlaanderen, gemeenten en watering.

1.3.1. Integratie van natuur- en landschapszorg in het waterbeheer

Het hoofddoel van het waterbeheer blijft het beheersen van de Limburgse waterhuishouding. Toch willen we de komende jaren verder inzetten op de integratie van het waterbeheer met het beleid inzake natuurverbindingen en landschapszorg. Dat moet

een integrale aanpak van het waterbeheer makkelijker maken.

Bij de uitvoering van waterbeheerwerken zullen we systematisch nagaan of tegelijkertijd ook natuur- of landschapszorgdoelen kunnen worden gerealiseerd. Het aanplanten van groen in een aantal provinciale wachtbekkens is een voorbeeld van hoe dat kan: de beplanting verstevigt de constructie, maakt het landschap mooier en zorgt voor meer natuur.

1.3.2. Beheersen van wateroverlast en erosie

Het afgelopen jaar heeft aangetoond dat een bijzondere aanpak nodig is om de overstromingen en modderoverlast in Zuid-Limburg tegen te gaan. Er zijn infrastructuurmaatregelen nodig, zoals wachtbekkens en overstromingsgebieden. Maar heel wat modder- en wateroverlast in Zuid-Limburg kan ook worden voorkomen door te sensibiliseren, maatregelen op elkaar af te stemmen en doordachte en structurele ingrepen door te voeren.

Een gedegen samenwerking is nodig tussen alle betrokken partners, gemeenten, waterbeheerders en landbouwers. Het waterschap kan als hefboom worden ingezet. Het provinciebestuur wil een initiërende, stimulerende en ondersteunende rol spelen.

1.3.3. Waterbouwkundige werken

De volgende jaren staat een hele reeks werken aan waterlopen op het programma. Een overzicht.

- Bilzen: doortocht Demer fase 4/5 - opstellen ontwerp en aanbesteden 2009 - uitvoering 2009 –2010.
- Wellen: Kleine Herk wachtbekken Nutsstraat, overwelving Zangstraat: ontwerp af in 2008 - aanbesteding 2009, zodra de werken aan collector Kleine Herk beëindigd zijn - uitvoering 2009.
- Tongeren: Diets-Heur, Vreren-Nerem doortocht:
 - o fase 1: Diets-Heur, Vreren en Nerem: uitvoering samen met de werken van Aquafin en Infrac 2009 –2010,
 - o fase 2: eigen ontwerp opstellen en uitvoeren 2009–2010.
- Halen: wachtbekken IJzerenbeek:
 - o fase 1 (dijk en uitlaatconstructie): aanbesteding oktober 2008 - uitvoering 2009,
 - o fase 2 (kom wachtbekken): juridische onteigening in te leiden 2008 - aanbesteding en uitvoering 2009.
- Borgloon: Golmeerzouwbeek: ontwerp klaar 2008, bouwaanvraag begin 2009, start grondinnemingen na bouwvergunning.

- Riemst: buffering en herlegging van Millenbeek, doortocht Molenbeek Membruggen: de onteigeningen zijn lopende - uitvoering samen met Aquafin, Infrac en gemeente Riemst in de loop van 2009.
- Gingelom: wachtbekken Boenebeek: bouwvergunning aanvragen 2008 – onteigeningen starten 2009 – uitvoering 2009-2010.
- Zonhoven: verleggen van de Slangbeek – gecombineerd dossier planning nog af te spreken met Infrac 2009-2010.
- Hermeanderingsprojecten Ezelsbeek: wordt omgevormd tot project Doortocht Rutten: gecombineerd project Aquafin/Infrac, uitvoering eind 2009 en 2010.
- Hermeandering Emmissaire: ontwerp klaar en start aanbesteding begin 2009.
- Oplossen vismigratieknelpunten:
 - o Demer: Motmolen Bilzen: ontwerp 2008 - bouwvergunning en uitvoering 2009,
 - o Itterbeek: Galdermansmolen en Keyaertmolen, bodemval Schurchthof: ontwerpen af begin 2009, uitvoering 2009,
 - o Itterbeek Molenstraat: gecombineerd dossier met Infrac: uitvoering 2009 af te stemmen op rioleringswerken,
 - o Abeek: Hoogmolen (Vellerloop): te realiseren in 2009.
- Wachtbekken op de Herk in Hoenshoven: onteigeningen starten 2009.

Voorts blijven er ook middelen gereserveerd voor ruimingswerken, dringende herstellingen, slibsaneringen en de bijbehorende uitgaven voor veiligheidscoördinatie, grondtechnisch onderzoek en slibmonitoring.

In totaal is er een bedrag van 2 800 000 euro voorzien op de buitengewone begroting.

Europees geld voor Integraal waterbeheer

Interactief Waterbeheer

- Totaalbudget: 8.017.692 euro
- Europese Interreg-financiering: 4.008.846 euro
- Inbreng van het provinciebestuur: 135.000 euro werkmiddelen water
- Inbreng provinciale cofinanciering: 232.000 euro
- Inbreng andere Limburgse partners: 220.000 euro (Watering de Dommelvallei en betrokken gemeenten)
- Totale investering in Limburg: 1.040.000 euro
 - o wachtbekken IJzerenbeek Halen
 - o wachtbekken Kleine Herk Wellen
 - o project beekrandenbeheer van watering Dommelvallei

1.3.4. Extra middelen voor gemeenten en watering

Nu de bekken- en de deelbekkenbeheerplannen zijn opgemaakt, zullen een hele reeks waterbouwkundige werken aan waterlopen van tweede en derde categorie versneld worden uitgevoerd. Dat blijkt uit de uitgebreide lijst van provinciale werken, maar ook de Limburgse watering en de gemeentebesturen staan klaar met nieuwe initiatieven die voortkomen uit de deelbekkenbeheerplannen.

Het provinciebestuur blijft het engagement aangaan om een deel van de kosten voor haar rekening te nemen. De begroting-2009 voorziet een bijkomend bedrag van 250.000 euro toelagen voor waterwerken aan waterlopen en wachtbekkens.

Er is een subsidie van 20 % voor:

- verbeteringswerken aan onbevaarbare waterlopen van tweede categorie,
- de aanleg van open wachtbekkens voor oppervlaktewateren die een debietreducerende invloed hebben op onbevaarbare waterlopen van tweede en derde categorie,
- het verwerven van gronden die noodzakelijk zijn voor de realisatie van de wachtbekkens.

Daarnaast is er een subsidie van 10 % voor verbeteringswerken aan onbevaarbare waterlopen van derde categorie.

1.3.5. Advisering - watertoets

Door de volledige implementatie van het decreet op het Integraal Waterbeleid zijn ook op de afdeling Waterlopen wijzigingen doorgevoerd om een aantal nieuwe of gewijzigde taken optimaal te kunnen beheren. De belangrijkste nieuwe opdracht is dat de provincie voortaan een watertoets moet uitvoeren voor alle bouwvergunningen die effecten kunnen hebben op ingeschreven waterlopen én een hele reeks ruimtelijke plannen moet adviseren. Het nodige personeel wordt voorzien om een vlotte afhandeling mogelijk te maken.

2. Onderwijs

In de beleidsverklaring voor de legislatuur 2007-2012 geeft de deputatie maximale onderwijskansen aan als één van haar prioritaire beleidslijnen. Die keuze ligt niet voor de hand, want op vlak van onderwijs heeft het provinciebestuur geen daadwerkelijke zeggenschap. Onderwijs is een Vlaamse bevoegdheid.

Toch is het een verantwoorde keuze. Willen we een optimale levenskwaliteit voor alle Limburgers waarborgen, dan doen we dat het best door het onderwijs in de provincie te ondersteunen. Onderwijs is dé maatschappelijke hefboom voor sociale participatie en economische en socioculturele ontwikkeling.

Helaas blijkt het onderwijs, ondanks de vele inspanningen, nog onvoldoende aan te sluiten bij de behoeften van jongeren uit maatschappelijk kwetsbare situaties. Het provinciebestuur gelooft in de kracht van het onderwijs en wil ook in 2009 maatregelen nemen om ook deze jongeren maximaal te laten profiteren van het onderwijsaanbod.

De achterstand die Limburg heeft op het gebied van scholingsgraad en de participatie aan het hoger onderwijs, vergt onze bijzondere aandacht. Nog steeds gaat in onze provincie te veel talent verloren. Het provinciebestuur wenst daar verandering in te brengen. Een basisvoorwaarde is dat de verschillende partners en onderwijsnetten goed op elkaar zijn afgestemd en samenwerken.

2.1. Onderwijs in de provincie

Overlegorganen. Alle Limburgse basisscholen en scholen voor secundair onderwijs zijn vertegenwoordigd in de platforms van het Steunpunt Onderwijs. Het provinciebestuur participeert aan de Hoge raad voor Hoger onderwijs in Limburg, waarin de drie Limburgse hogescholen en de Universiteit Hasselt verenigd zijn. De Limburgse centra voor volwassenenonderwijs en voor basiseducatie zijn netoverstijgend

samengebracht in twee consortia om hun aanbod beter op elkaar af te stemmen en te rationaliseren. De provincie biedt de coördinatoren van die consortia logistieke ondersteuning.

Het provinciebestuur participeert aan het Regionaal Overlegplatform Gelijke Kansen, waar alle voorzitters en deskundigen van de verschillende Limburgse Lokale Overleg Platforms (Lop's) samenkomen. Ook zijn er nauwe banden met het Limburgs Overleg Onderwijs en Arbeid (Looa), Regionaal Technologisch Centrum (RTC), Erkend Regionaal Samenwerkingsverband (ERSV) en bieden we onderdak aan Het Huis van het Nederlands.

Coördinatie. De onderwijswereld en de Lop's geven aan dat het uitgebreide onderwijs-ondersteunende aanbod van de verschillende provinciale diensten erg waardevol en welkom is, maar dat de aangeboden diensten beter op elkaar kunnen worden afgestemd en dat de communicatie beter kan worden gebundeld.

Sinds een aantal jaren geeft het provinciebestuur bij het begin van een nieuw schooljaar de brochure Educatief aanbod uit om aan die nood tegemoet te komen. De brochure geeft een overzicht van alle educatieve projecten van de verschillende provinciale diensten. Per project worden de doelgroep en de nagestreefde vakoverschrijdende eindtermen aangegeven, zodat leerkrachten gericht kunnen zoeken naar een aanbod dat in hun planning past.

In 2009 willen we een grote sprong voorwaarts maken en een heus Educatief centrum uitbouwen. We streven ernaar om alle educatieve materialen van de provinciale diensten in een Leerwinkel samen te brengen zodat ze gemakkelijk toegankelijk en vlot uitleenbaar worden.

Projecten. Naast de eigen provinciale middelen krijgt het Limburgse onderwijs Vlaamse subsidies van de Limburgovereenkomst en Europese subsidies voor Interreg-projecten.

De Europese Unie bevordert de samenwerking en uitwisseling tussen aangrenzende regio's. Met haar nieuwe Interreg-programma, Interreg IV, geeft de EU besturen opnieuw de mogelijkheid om samen projecten in te dienen. Voor onderwijs werden twee projecten voorbereid, met name Go4all en Lingua (zie onder).

De meeste van de projecten binnen de Limburgovereenkomst worden in de loop van 2009 afgerond. Een aantal kunnen nu al tastbare, bruikbare resultaten voorleggen:

- uniforme stagedocumenten voor de opleidingen binnen ouderenzorg,
- een pakket voor een meer bewuste studie- en beroepskeuze in de eerste graad secundair onderwijs (Horizontaal),

- materialen die leerlingen van de derde graad (deeltijds) beroepssecundair onderwijs en technisch secundair onderwijs rond arbeidsattitudes aanleren (Will's kracht).

Andere projecten exploreren nieuwe mogelijkheden tot samenwerking, onder meer tussen onderwijs en de lerarenopleiding (Leren Thuis Leren) en tussen onderwijs en de beroeps- en bedrijfswereld (Knappe Koppen Kiezen Technisch). Zij effenen het pad voor gelijkaardige initiatieven en zorgen voor een praktisch draaiboek waarmee geïnteresseerden aan de slag kunnen. Het project 'De Veerboot' heeft een aantal vernieuwende methodieken in het werkplekleren aan het licht gebracht.

In het laatste jaar streven de projecten niet alleen naar overdraagbare, concrete eindresultaten, maar gaan ze ook na op welke manier we de opgebouwde knowhow zo goed mogelijk kunnen verspreiden en verder inbedden. Om de beschikbare middelen zo zinvol mogelijk te besteden, worden de projecten en hun resultaten geëvalueerd en wordt nagegaan welke projecten eventueel kunnen samensmelten.

In wat volgt, overlopen we de projecten in 2009 voor het onderwijs in de provincie, ingedeeld volgens drie krachtlijnen: kansen, talen en talenten.

2.1.1. Kansen

Sociaal-economische afkomst bepaalt in sterke mate de kansen van kinderen en jongeren in het onderwijs. Wie opgroeit in een maatschappelijk kwetsbare situatie, heeft minder kans op een succesvolle schoolloopbaan.

Dat is fundamenteel onrechtvaardig. Iedereen heeft recht op onderwijs, studies en een job waarin zijn talenten aangesproken worden en tot volle ontwikkeling worden gebracht. Bovendien kunnen we het ons als samenleving niet veroorloven om talenten verloren te laten gaan. Willen we onze levensstandaard behouden, dan moeten we ervoor zorgen dat alle Limburgers volwaardig aan onderwijs kunnen participeren.

Op Vlaams niveau staan gelijke onderwijskansen centraal in het onderwijsbeleid. Als provinciebestuur willen we die aandacht voor onderwijskansen binnen het Limburgse onderwijs aanscherpen en richten. We willen de specificiteit van de Limburgse situatie aantonen en stimuleren alle betrokkenen om hun kansenbeleid daarop af te stemmen.

Riscoschoolloopbanen. Riscoschoolloopbanen zijn schoolloopbanen met een hoger risico dat de schoolcarrière niet wordt voltooid of tot een lagere eindkwalificatie leidt en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene. Concreet gaat het om schoolse vertraging in het gewoon onderwijs, het volgen van buitengewoon onderwijs of deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Uit gegevens van de provinciale Studiecél van 2006 blijkt Limburg procentueel minder risicoschoolloopbanen te hebben dan Vlaanderen. Maar in het Maasland en in vier van de vijf ex-mijngemeenten zijn er beduidend meer risicoschoolloopbanen. Voornamelijk in Genk en Maasmechelen ligt het percentage veel hoger, zowel in het lager als in het secundair onderwijs. Ook in Voeren ligt het percentage risicoschoolloopbanen in het lager onderwijs vrij hoog.

Tabel 1. Risicoschoolloopbanen in Vlaanderen en Limburg.

	Vlaanderen	Limburg	Genk	Maasmechelen	Voeren
Kleuteronderwijs	2,27 %	1,68 %			
Lager onderwijs	20,8 %	19,8 %	27,9 %	27,5 %	26,5 %
Secundair onderwijs	32,9 %	32,0 %	47,4 %	41,6 %	

In Limburg zijn er meer laaggeschoolde werkzoekenden bij de 18-64-jarigen dan in Vlaanderen als geheel. In Limburg bedraagt het percentage 3,1 %, in Vlaanderen 2,7 %.

Doorstromers. Er zijn beduidend minder Limburgse doorstromers naar het hoger onderwijs. In Limburg bedroeg het percentage 53,9 % in academiejaar 2005-2006, in Vlaanderen 58,9 %. Het percentage doorstromers naar het universitair onderwijs is lager in Limburg dan in alle andere Vlaamse provincies. In Limburg bedroeg het percentage 16,02 % in academiejaar 2005-2006, in Vlaanderen 19,24 %.

Wellicht vloeit het lager aantal doorstromers naar het hoger onderwijs voort uit het lager aantal leerlingen in het algemeen secundair onderwijs (ASO). Limburg heeft minder leerlingen in de tweede en derde graad ASO. Beroepssecundair onderwijs (BSO) wordt het meest gevolgd in het Maasland, de vier ex-mijngemeenten, Leopoldsburg, Tessenderlo, Lommel, Hamont-Achel en Bocholt.

Het gaat hier wel degelijk om leerlingenaantallen in de tweede en derde graad: in de eerste graad zat in februari 2006 slechts 16,3 % van de leerlingen in de B-stroom. De reden voor die grote verschuiving is onduidelijk. Mogelijk gaat het om een verkeerde studiekeuze bij de overstap naar het secundair onderwijs.

Tabel 2. Verdeling van de leerlingen tweede en derde graad over ASO, TSO en BSO.

	Vlaanderen	Limburg
ASO	40,8 %	37,2 %
TSO	32,1 %	33,0 %
BSO	25,1 %	27,7 %

Kansenbank Onderwijs. Het provinciebestuur wenst uitdrukkelijk bij te dragen tot betere onderwijskansen voor wie zich in een maatschappelijk kwetsbare positie bevindt. We streven naar een hogere scholingsgraad van de Limburgers: een kleiner aantal risicoschoolloopbanen en minder ongekwalificeerde uitstroom, meer doorstroming naar en slaagkansen in het hoger onderwijs.

Daarom richtte het provinciebestuur de Kansenbank Onderwijs op. In de stuurgroep van die Kansenbank hebben beleidsverantwoordelijken en partners uit Onderwijs, Welzijn, Cultuur en Jeugd zitting. De stuurgroep vormt een klankbord voor de kansencoördinator en het kansenteam, dat gedragen wordt door medewerkers van verschillende diensten binnen de directie Welzijn en het Steunpunt onderwijs.

De Kansenbank Onderwijs gaat op pad in de vijf streken van de provincie om met de lokale partners uit Onderwijs en Welzijn van gedachten te wisselen over betere onderwijskansen in Limburg. Een gelijkaardig overleg zal plaatsvinden met de drie hogescholen en de Universiteit Hasselt. Vervolgens zal de Kansenbank met de hulp van wetenschappers en externe deskundigen bepalen welke acties prioritair zijn en binnen de mogelijkheden van het provinciebestuur liggen.

Monitor. Het uitgangspunt voor het overleg zijn de cijfers die de Studiecel verzamelde in haar onderwijs(kansen)monitor. Die onderwijs(kansen)monitor is het eerste concrete resultaat van de Kansenbank Onderwijs. Hij geeft hoofdzakelijk cijfers op gemeentelijk niveau over het basis- en secundair onderwijs: het onderwijsaanbod, leerlingenpopulaties en -stromen, sociale achtergrondkenmerken van leerlingen, schoolloopbaanmerken van leerlingen en sociale ongelijkheid in de schoolloopbaan. Er zijn ook cijfers over de participatie aan het hoger onderwijs.

Alle cijfers van de onderwijs(kansen)monitor staan op de website van de Studiecel. Een publicatie zal de meest relevante cijfers duiden. Workshops moeten potentiële gebruikers beter in staat stellen om de cijfers correct te interpreteren en als basis voor omgevingsanalyses in functie van beleidsplanning te gebruiken.

Het is niet de bedoeling om alleen nieuwe projecten op te zetten met de Kansenbank Onderwijs. We willen ook voortbouwen op de talrijke goede, bestaande initiatieven

en tot meer efficiëntie en betere resultaten komen. Dat willen we bereiken door betere afstemming en meer doelgerichte samenwerking, zowel binnen de provinciale diensten als met alle externe partners.

Aanbod leraren. Om de onderwijskansen van kwetsbare jongeren te verbeteren, is het belangrijk om te investeren in onze toekomstige leerkrachten. Het provinciebestuur heeft samen met Arktos en CMGJ (Centrum voor Maatschappelijke Gelijikheid en Jeugdwelzijn) een aanbod uitgewerkt voor de docenten van de lerarenopleidingen. Zowel de drie hogescholen als de Universiteit Hasselt en de centra voor volwassenenonderwijs zijn erbij betrokken.

Het aanbod kwam tot stand in overleg met de scholen zelf, Arktos, CMGJ en het Steunpunt Onderwijs, die zich hebben verenigd in het Platform Maatschappelijke Kwetsbaarheid. De bedoeling is om regelmatig samen te komen met het platform om het huidige aanbod te evalueren en om na te gaan hoe de aandacht voor maatschappelijke kwetsbaarheid kan worden ingebed in de reguliere lerarenopleidingen.

Leren en Werken. Een nieuw decreet Leren & Werken is op 1 september 2009 van start gegaan. Het decreet vraagt dat alle deeltijdse leerlingen een voltijds engagement van minimum 28 uur per week aangaan. Dat betekent dat zij de hele week ofwel werken, ofwel leren, ofwel vorming krijgen. In tegenstelling tot vroeger is een voltijds engagement nu verplicht. In de voortrajecten, de brugprojecten en de persoonlijke ontwikkelingstrajecten worden methodieken aangereikt om aan dat voltijds engagement tegemoet te komen. Het Steunpunt Onderwijs, vzw Looa en ERSV Limburg werken samen met andere Limburgse actoren aan het voltijds engagement.

Interreg. Jongeren die zonder diploma of getuigschrift de schoolbanken verlaten, staan het zwakst op de arbeidsmarkt. Daardoor gaat heel wat talent verloren. Go4all is een nieuw Interreg-project dat in Euregionaal verband de oorzaken, gevolgen en oplossingen voor de ongekwalificeerde uitstroom in kaart wil brengen. Een ander Interreg-project dat we steunen is Golewe: dat de doorstroming en de kansen van studenten in het hoger onderwijs wil bevorderen.

In het Limburgs Studiefonds zijn middelen opgenomen om financieel zwakkere jongeren een renteloze lening toe te staan om toch te kunnen studeren. Dit jaar leveren we opnieuw een bijdrage van 100.000 euro aan het fonds.

2.1.2. Talen

Talen zijn essentieel voor communicatie en kennisoverdracht. Een goede kennis van onze streektaal, het Nederlands, is ontzettend belangrijk om iedereen gelijke kansen te bieden. Ook andere talen kunnen een voorsprong geven.

Nederlands. Een Onthaalklas Anderstalige Nieuwkomers geeft 10 maanden integratielessen Nederlands aan minderjarige anderstalige nieuwkomers en bereidt ze voor op het reguliere onderwijs. Er zijn in Limburg 5 secundaire scholen met een OKAN-klas. Ze zijn vertegenwoordigd in het Limburgse OKAN-platform. Bedoeling van het platform is om een ondersteunende en bevruchtende samenwerking uit te bouwen. Het provinciebestuur steunt het platform.

Via het Huis van het Nederlands wordt anderstaligen de weg naar een passende opleiding Nederlands gewezen. We zorgen ervoor dat anderstalige volwassenen een opleiding Nederlands tweede taal kunnen volgen die het best bij hen past, gaande van de basiskennis tot academisch Nederlands.

Met een initiatief als Tv-dictee, georganiseerd door het Steunpunt Onderwijs in samenwerking met TV-Limburg, geven we jaarlijks een modern middel aan de scholen om in een tijd van creatieve, vrijgevochten sms-spelling en 'turbotaal' nog eens extra aandacht te hebben voor de correcte schrijfwijze van het Nederlands.

Andere talen. Voor de economische toekomst en de socioculturele ontwikkeling van onze jongeren is de kennis van buurtalen Frans en Duits onontbeerlijk. We willen scholen en leerlingen stimuleren om maximaal gebruik te maken van de voordelen die de nabijheid van onze bureaus biedt.

Het nieuwe interreg-project Lingua benadert de taalproblematiek integraal, maar gedifferentieerd. Doelstelling is om de taalvaardigheden van de Limburgse jongeren en werkzoekenden te verhogen. Dat is bevorderlijk voor hun socioculturele ontwikkeling en participatie en het vergroot hun tewerkstellingskansen op de Euregionale arbeidsmarkt. Op die manier kan Limburg ook verder worden uitgebouwd als logistieke poort in de Euregio Maas-Rijn. Concreet gaat het om:

- de uitbouw van een virtuele leeromgeving en een Euregionale informatiedesk rond buurtaal en cultuuronderwijs (Universiteit Hasselt),
- de versterking van buurtaal- en cultuurkennis door *real life* en virtuele uitwisselingen en via beroepsstages in een anderstalige regio (Steunpunt Onderwijs),
- taalsensibilisering van kinderen op jonge leeftijd: onderwijstaal en buurtalen (regio Aken),
- een Euregionaal coördinatiepunt voor scholen (regio Aken).

2.1.3. Talenten

Naast de zorg voor optimale onderwijskansen, vormt ook de afstemming tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt een belangrijke doelstelling. In de schoot van het Steunpunt Onderwijs zal samen met de SERR (Sociaal-Economische Raad van de Regio Limburg) en participanten uit het onderwijs een Talentenbank worden opgericht. De bedoeling is om de samenwerking en afstemming in Limburg te optimaliseren en nieuwe initiatieven uit te werken.

De aandacht van het provinciebestuur voor een betere afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt is niet nieuw. We bouwen verder op het overleg binnen Looa en de opdrachten van het RTC. Ook in de Limburgovereenkomst zijn er vier projecten die dezelfde doelstelling hebben, met name *Knappe Koppen Kiezen Technisch, Will's Kracht, Veerboot en Ouderenzorg* (zie boven). In de toekomst willen we hiermee op een gestructureerde manier verdergaan en zinvolle projecten ondersteunen voor een betere afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt blijven.

2.2. Het provinciaal onderwijs

Het provinciaal onderwijs Limburg heeft zich de voorbije jaren toegespitst op de verdere verzelfstandiging van de eigen scholen en scholengemeenschappen. Het intern verzelfstandigd agentschap (IVA) bestaat sinds 1 januari 2008.

De provinciale bijdrage in de werkingskosten van de provinciale scholen bedraagt 3 049 361 euro in 2009. Dat is hetzelfde bedrag als vorig jaar.

2.2.1. Leerplichtonderwijs

SG PSOL. De Scholengemeenschap Provinciaal en Stedelijk Onderwijs Limburg omvat sinds 1 september 2008 alle provinciale en stedelijke onderwijsinstellingen voor het gewoon secundair onderwijs in Limburg. Ze omvat op één na ook alle Limburgse provinciale en stedelijke onderwijsinstellingen voor het buitengewoon secundair onderwijs. Wij proberen ook de laatste school, BUSO De Wissel (IGL), op te nemen in de scholengemeenschap.

De scholen van de Scholengemeenschap SG PSOL zijn verspreid over heel Limburg en hebben een divers aanbod aan studierichtingen in het algemeen (ASO), beroepssecundair (BSO), deeltijds beroepssecundair (DBSO), kunst- (KSO) en technisch onderwijs (TSO). Sinds 1 september 2008 is door de toetreding van het Provinciaal Instituut

Lommel Individueel Onderwijs en de Gemeentelijke School Buitengewoon Secundair Onderwijs Dilsen-Stokkem ook het buitengewoon onderwijs in de scholengemeenschap vertegenwoordigd.

Het Provinciaal Instituut Lommel Individueel Onderwijs (PROVIL ION) biedt de opleidingsvormen 3 en 4 aan.

- Opleidingsvorm 3 richt zich tot leerlingen met een licht mentale handicap (type 1) en leerlingen met ernstige gedragsproblemen (type 3) en heeft tot doel om de jongeren in de maatschappij en het reguliere arbeidsmilieu te integreren.
- Opleidingsvorm 4 is er voor jongeren met ernstige emotionele of gedragsstoornissen in het algemeen en jongeren met een autismespectrumstoornis in het bijzonder. Deze opleiding bereidt de leerlingen voor op een studie in het hoger onderwijs en op de integratie in het actieve leven.

De Gemeentelijke School Buitengewoon Secundair Onderwijs Dilsen-Stokkem, bekend als de Stedelijke Bouwvakschool (SBS), organiseert de opleidingsvorm 3 in type 1.

Beide scholen hebben in het verleden samenwerkingsverbanden opgebouwd met een aantal scholen van de scholengemeenschap SG PSOL. Door hun toetreding tot de scholengemeenschap kunnen alle betrokken scholen, ongeacht de grote geografische spreiding en de verscheidenheid aan studieaanbod, op tal van domeinen tot een nog nauwere samenwerking komen.

SG ZOL. De provinciale basisscholen in Voeren vormen, samen met het Stedelijk basisonderwijs Bilzen, het Gemeentelijk basisonderwijs van Hoeselt en het Gemeentelijk basisonderwijs van Riemst, de scholengemeenschap Zuid-Oost-Limburg.

2.2.2. Hoger onderwijs

De Provinciale Hogeschool Limburg is in september gestart met de nieuwe bacheloropleiding Muziek. Het maximum aantal financierbare studenten voor het eerste jaar bedraagt 60. Die 60 studenten werden ingeschreven na een uitvoerige selectieronde. Het hoge aantal kandidaten en de vele inschrijvingen van buiten Limburg bewijzen dat er zeker behoefte was aan deze unieke opleiding in Vlaanderen.

Dankzij de nieuwe opleiding en een globale verhoging van het aantal eerstejaarsstudenten is het totale studentenaantal in de basisopleidingen gestegen tot boven de 4.000. Daarmee is de Provinciale Hogeschool een stevige partner in de associatie van de Universiteit Hasselt.

Accreditaties. Het is trouwens met deze universiteit en de universiteit Leuven dat de academisering van de masteropleidingen wordt voorbereid. Die academisering is cruciaal voor het voortbestaan van onze masteropleidingen. In 2012 moeten de masteropleidingen het academische niveau halen en zullen ze waarschijnlijk 'inkantelen' in de universiteit.

De aangekondigde visitatie van het departement Architectuur en Kunst in 2009 zal een eerste graadmeter zijn voor de te behalen accreditatie, de vereiste niveaubepaling door het Nederlands-Vlaamse accreditatieorgaan. Ook de opleiding Kinesitherapie zal deze vuurproef nog moeten doorstaan. Het spreekt vanzelf dat de kwaliteit van het onderwijs en de diepgang van het wetenschappelijk onderzoek in dit opzicht nu de volle aandacht genieten.

Ook de professionele bacheloropleidingen moeten worden geaccrediteerd. Het wordt dus steeds belangrijker voor de hogeschool om de professionele bacheloropleidingen stevig op de kaart van het Limburgs hoger onderwijslandschap te zetten. Het accent blijft liggen op de onderwijskwaliteit, maar ook de verankering van onze opleidingen in het maatschappelijk weefsel via toegepast wetenschappelijk onderzoek en dienstverlening wordt steeds belangrijker.

Hoger beroepsonderwijs. Een bijkomende opdracht is de uitbouw van een hoger beroepsonderwijs. Aangezien de onderwijsmarkt beperkt is en het aanbod verspreid ligt bij de drie Limburgse hogescholen, blijft de PHL voorstander van een structurele samenwerking met de twee andere instellingen. Willen we het aanbod in Limburg behouden en versterken, dan is samenwerking binnen Limburg noodzakelijk.

Universiteit. Via de raad van bestuur is de provincie betrokken bij de Universiteit Hasselt. Ook hier stellen we een verhoogd studentenaantal vast, onder meer dankzij de nieuwe opleiding rechten. Het blijft van belang om onze universiteit stevig te verankeren in het Vlaamse en Euregionale onderwijslandschap met kwaliteitsvol onderwijs, gedegen onderzoek en een gedragen maatschappelijke inbedding.

2.2.3. Volwassenenonderwijs

Levenslang leren wordt in onze huidige maatschappij steeds belangrijker. De vier Provinciale Centra voor Volwassenenonderwijs bieden een waaier aan mogelijkheden om bij te scholen of alsnog een diploma te behalen (tweedekansonderwijs). Het PCVO Maasland start dit schooljaar met twee nieuwe opleidingen: Bloementeel en bloemschikken, en Tuinbouw.

2.2.4. Nascholing leidinggevenden

Leidinggevenden van de provinciale scholen zullen via nascholingsprogramma's worden ondersteund op het vlak van personeelsbeleid en kwaliteitszorg.

Binnen Personeelsbeleid is functionering en evaluatie een decretaal vastgelegd aandachtspunt. Evaluatie vormt een sleutelement in het personeelsbeleid van een hedendaagse onderwijsinstelling. Het zorgt voor een billijke beoordeling en betere waardering van de prestaties van het personeel. Ook het Provinciaal Onderwijs en de scholen van de Scholengemeenschap besteden hier ruim het komende jaar extra aandacht aan.

Rond kwaliteitszorg zullen de leidinggevenden van het Provinciaal Onderwijs en de scholen van de Scholengemeenschap dit jaar een driedaagse training volgen om hun beleidsvoerend vermogen te verhogen.

2.2.5. Investerings

Om kwaliteitsvol onderwijs te blijven garanderen, investeert het provinciebestuur waar nodig en mogelijk in nieuwe schoolgebouwen.

Bij het begin van dit schooljaar werd de nieuwe sporthal van de Provinciale Handelsschool in gebruik genomen. Ook in Voeren is er nood aan bijkomende sportaccommodatie. De gemeente Voeren en het Provinciaal Onderwijs slaan de handen in elkaar en investeren samen in een nieuwe sporthal. De gemeente zorgt voor de aanleg van de omgeving, de parking en een nieuwe toegangsweg tot de school. Het Provinciaal Onderwijs bouwt de sporthal. Na de schooluren zal de gemeentelijke sportdienst de accommodatie huren. Voor deze nieuwbouw is in de buitengewone dienst van het budget 2009 2 500 000 euro voorzien.

In de Provinciale Secundaire School Hasselt - Afdeling Kunst (kortweg de Kunsthumaniora) is het aantal leerlingen de voorbije vier schooljaren sterk gestegen, van 365 in februari 2003 tot 657 in september 2008. Daardoor is er een structureel tekort aan ateliërs en leerlingenfaciliteiten. Dat tekort wordt nog nijpender door de uitbreiding van het aanbod met de studierichtingen audiovisuele vorming, woordkunst drama en artistieke opleiding, die behoefte hebben aan specifieke vaklokalen. Een eerste uitbreiding zal in 2009 worden gerealiseerd en is geraamd op 2,5 miljoen euro. Deze som werd al voorzien in het budget van 2005. Een tweede uitbreiding, raming 5,5 miljoen euro, werd principieel ingediend om te worden gerealiseerd via het DBFM-model (design, build, finance en maintain) van het departement onderwijs.

De onderwijsinfrastructuur op de campus Kunst wordt ook gebruikt door het PCVO Moderne Talen. Het PCVO MT (Provinciaal Centrum voor Volwassenenonderwijs

Moderne Talen) organiseert er cursussen Nederlands voor anderstaligen en lessen in tientallen vreemde talen. Ook zij hebben nood aan meer ruimte, net als de campus Verpleegkunde van de Provinciale Secundaire School Hasselt. Voor het schooljaar 2008/2009 wordt dan ook een extra schoolgebouw gehuurd in het centrum van Hasselt.

Het Provinciaal Instituut Lommel Individueel Onderwijs (PROVIL ION) startte in september 2005 met een opleiding voor normaal begaafde jongeren met ernstige gedrags- of emotionele stoornissen in het algemeen en autismespectrumstoornissen in het bijzonder. Binnen het beleidsplan Onderwijs werd in het budget 2008 een som van 2.500.000 euro voorzien voor een eigen schoolgebouw voor deze jongeren op de PROVIL-campus. Het gaat om een nieuwbouw met veilige en aangepaste lokalen volgens een compact maar flexibel ontwerp, met degelijke, sobere en stevige materialen, energiebewust ontworpen en beheerd. Ook met deze nieuwbouw starten we in 2009.

Tabel 3. Leerlingen in het provinciale leerplichtonderwijs.

SCHOOLJAAR	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09
	Feb-01	Feb-02	Feb-03	Feb-04	Feb-05	Feb-06	Feb-07	Feb-08	Sep-08
KLEUTER- EN LAGER ONDERWIJS									
Prov. kleuterschool Voeren Berneauweg	49	56	71	71	58	62	75	68	73
Moelingen	38	45	53	53	38	30	39	36	45
Martensvoeren	12	12	12	12	10	9	12	16	16
Prov. lagere school Voeren	197	208	197	197	227	229	259	243	242
TOTAAL	296	321	333	333	333	330	385	363	376
Sec. onderwijs									
PSS Voeren	301	314	325	307	326	297	292	322	322
PSS Kunst	308	374	416	458	542	556	609	653	657
PSS Verpleegkunde	226	241	257	275	292	350	352	450	441
PIBO Tongeren	251	245	273	284	263	259	276	290	285
PROVIL Lommel	706	696	734	703	688	679	699	717	745
PROVIL Lommel DBSO	71	80	81	85	82	75	72	65	55
PROVIL-ION Lommel	83	83	68	65	67	78	98	97	105
PTS-Maasmechelen	325	319	310	346	326	258	282	245	276
PTS-DBSO-Maasmechelen	100	90	70	64	78	81	70	60	64
PTS-onthaalonderwijs-Maasmechelen	48	31	54	54	30	45	40	30	30
PMS Diepenbeek	327	314	323	359	356	369	335	325	340
PSS Diepenbeek	591	580	558	539	575	569	609	635	626
Prov. handelsschool Hasselt	1.002	961	925	888	788	703	672	640	552
Middenschool van de prov. handelsschool Hasselt	148	148	134	125	117	139	128	130	135
TOTAAL	4 487	4 476	4 528	4 552	4 530	4 458	4 534	4 659	4 633

Tabel 4. Evolutie van de lestijdenpakketten volwassenenonderwijs.

	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09
PCVO lerarenopleiding						
Diepenbeek	17 421	19 586	18 900	19 261	(17 244 vzw LIMLO)	(17 497 vzw LIMLO)
PCVO Maasland						
Maasmechelen	33 981	39 538	38 153	42 651	42 620	42 559
PCVO Moderne Talen						
Hasselt	58 028	52 200	52 199	52 398	51 249	51 104
PCVO Handel						
Hasselt	16 204	13 820	13 820	13 890	15 104	15 084
PCVO Talen-Informatica						
Voeren	7 252	7 610	7 390	7 827	8 132	8 118
TOTAAL	132 886	132 754	130 462	136 027	117 105	134 362